

УДК 378.014

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/69-1-42>

Ольга ВОЩЕВСЬКА,
orcid.org/0000-0003-1606-9830
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов природничих факультетів
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна) Voshchevska25@gmail.com

Олеся ЛЯЩЕНКО,
orcid.org/0000-0003-4649-3667
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов природничих факультетів
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна) gloriasanctum2005@gmail.com

Інна КОНОНЧУК,
orcid.org/0000-0003-4515-8445
старший викладач кафедри іноземної філології і перекладу
Національного університету біоресурсів і природокористування України
(Київ, Україна) inna.kononchuk@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ПРИ ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ

В статті авторами проаналізовані особливості використання соціальних мереж у процесі викладання іноземної мови. Сучасні здобувачі освіти є активними користувачами соціальних мереж, вони використовують ці платформи для спілкування, навчання та творчості. Зазначено, що інформаційно-комунікаційні технології в освіті допомагають викладачам реалізовувати ефективно та якісно викладення матеріалу, використовуючи цифрові інструменти та засоби, які сприяють досягненню позитивних результатів та розвитку цифрової компетентності здобувачів. Варто зазначити, що технології змінюються, і це потребує від здобувачів та викладачів вдосконалення своїх вмінь і постійного розвитку. Особлива увага у роботі приділена перевагам соціальних мереж, розробці рекомендацій та пропозицій щодо належного використання соціальних мереж в освіті у процесі викладання іноземної мови. Наголошено на тому, що використання соціальних мереж у освітньому процесі не повинне замінювати традиційне навчання: соціальні мережі є потужним інструментом, який можна використовувати для розвитку цифрової компетентності, однак важливо використовувати їх відповідально та критично. Автори зазначають, що при викладанні іноземних мов, використання соціальних мереж дозволяє надати здобувачам ширший доступ до реальних ситуацій, носіїв іноземних мов та дозволяє зануритися у ситуації, де вони відкрито взаємодіють з іншими, більш компетентними, у використанні мови.

У експериментальній частині дослідження автори провели опитування серед здобувачів освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Національного університету біоресурсів і природокористування України щодо ефективності використання соціальних мереж при викладанні іноземної мови для розвитку їх цифрової компетентності. В результаті дослідження встановлено, що цифрова компетентність розвивається завдяки соціальним мережам, адже вони є цінним джерелом інформації, використовуються для обміну посиланнями на ресурси та отримання зворотного зв'язку.

Ключові слова: іноземні мови, освітній процес, здобувачі вищої освіти, соціальні мережі, інформаційно-комунікаційні технології.

Olga VOSHCHEVSKA,

orcid.org/0000-0003-1606-9830

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages
for Natural Sciences Specialities
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine) voshchevska25@gmail.com*

Olesia LIASHCHENKO,

orcid.org/0000-0003-4649-3667

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages
of the Faculties of Natural Sciences
National Taras Shevchenko University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine) gloriasanctum2005@gmail.com*

Inna KONONCHUK,

orcid.org/0000-0003-4515-8445

*Senior Lecturer at the Department of Foreign Philology and Translation
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine) inna.kononchuk@gmail.com*

USING SOCIAL MEDIA IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE TO DEVELOP STUDENTS' DIGITAL COMPETENCE

In the article, the authors analyzed the features of using social networks in the process of teaching a foreign language. Today's students are active users of social networks, they use these platforms for communication, learning and creativity. It is noted that information and communication technologies in education help teachers to implement effective and high-quality presentation of material, using digital tools and means that contribute to the achievement of positive results and the development of digital competence of students.

It should be noted that technologies are changing, and this requires students and teachers to improve their skills and constantly develop. Particular attention is paid to the advantages of social networks and the development of recommendations and proposals for the appropriate use of social networks in education in the process of teaching a foreign language. It is emphasized that the use of social networks in the educational process should not replace traditional learning: social networks are a powerful tool that can be used to develop digital competence, but it is important to use them responsibly and critically.

The authors note that in foreign language teaching, the use of social networks can provide students with greater access to real-life situations, native speakers of foreign languages, and allows candidates to immerse themselves in situations where they openly interact with others more competent than themselves in using the language.

In the experimental part of the study, the authors conducted a survey among students of the Taras Shevchenko Kyiv National University and the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine regarding the effectiveness of using social networks in teaching a foreign language to develop their digital competence.

As a result of the study, it was established that digital competence develops thanks to social networks, because they are a valuable source of information and are used to exchange links to resources and receive feedback.

Key words: *foreign languages, educational process, students, social networks, information and communication technologies.*

Постановка питання в загальному вигляді.

Соціальні мережі є значною частиною нашого повсякденного життя і немає сенсу тримати їх подалі від процесу навчання, а використання соціальних мереж при викладанні іноземної мови може бути ефективним засобом розвитку цифрової компетентності здобувачів. З появою технологій офлайн-середовище спілкування та взаємодії було замінено мережевим середовищем спілкування, яке називається соціальними медіа. Соціальні мережі є невід'ємною частиною

сучасного життя, вони дозволяють людям спілкуватися, ділитися інформацією та досвідом, а також навчатися та розвиватися, наприклад соціальні мережі надають здобувачам можливість практикувати мову в реальному часі з носіями мови та іншими студентами, що допомагає їм покращити свої комунікативні навички. Варто зазначити, що в епоху цифровізації освіти соціальні мережі набувають все більшого значення як інструменти навчання та розвитку здобувачів освіти. Хоча звісно є і ризики використання

соціальних мереж, наприклад, вони можуть бути відволікаючим фактором для навчання. Тому важливо використовувати їх у освітньому процесі з розумом і не дозволяти їм замінювати традиційне навчання. Об'єктом нашого дослідження є використання соціальних мереж при викладанні іноземної мови, а предметом дослідження – ефективність використання соціальних мереж при викладанні іноземної мови для розвитку цифрової компетентності здобувачів вищої освіти. У цьому дослідженні ми зосередимося на перевагах соціальних медіа для освіти, підходу до викладання мов із зануренням, а також викладання мов і подолання часових і просторових обмежень шляхом використання технологій у освітньому процесі.

Аналіз наукових досліджень. Важливість і вплив соціальних мереж у сфері освіти можна знайти в працях Д. Бодненка, С. Івашньої, Ф. Майнаєва, А. Мірошниченка, О. Шевнюк та ін. Питання активізації пізнавального інтересу здобувачів освіти до вивчення іноземної мови з використанням дистанційних та змішаних форм навчання присвячена значна кількість наукових досліджень, наприклад О. Котенка, Н. Кошарної, А. Соломахи, О. Вощевської, О. Степаненко та ін. Як зазначає С. Івашнюва, соціальні мережі – це «віртуальний майданчик, що забезпечує своїми засобами спілкування, підтримку, створення, розбудову, відображення та організацію соціальних контактів, у тому числі й обмін даними між користувачами й обов'язково передбачає попереднє створення облікового запису» (Івашнюва, 2012).

Мета статті. Визначити ставлення здобувачів освіти до використання соціальних мереж при викладанні іноземної мови та підвищення цифрової компетентності внаслідок цього.

Виклад основного дослідження. Необхідність покращити рівень володіння іноземною мовою та залучення соціальних медіа до викладання мови призвело до того, що викладачам закладів вищої освіти довелося розробляти нові стратегії навчання з використанням цифрових інструментів. Основним завданням сьогодення для викладачів іноземної мови в ЗВО є розробка стратегії навчання, яка підходить для викладання за допомогою платформ соціальних мереж. Соціальні мережі інкапсулюють цифрові інструменти та дії, які дозволяють спілкуватися та ділитися в мережі. Ці медіа дають змогу створювати та легко передавати вміст у формі зображень, відео, аудіо та слів (Шутяк, 2021). Сервіси, доступні в соціальних мережах, включають блоги, вікі, соціальні закладки, сайти соціальних мереж, кон-

тент віртуального світу (сайти онлайн-ігор) і сайти обміну медіа, наприклад Youtube, Instagram тощо.

Варто зазначити, що соціальні мережі вплинули на всі сфери життя – соціальну, політичну, економічну та освітню. В освітній сфері розширюються можливості навчання для здобувачів освіти, а також надаються ширші можливості для цілодобової взаємодії з викладачами. Як зазначає В. Степаненко «Використання соціальних мереж у освітньому процесі може бути ефективним способом підвищення мотивації та інтересу до навчання, а також розвитку цифрової компетентності майбутніх вчителів англійської мови» (Степаненко, 2022).

Вивчення будь-якої нової мови вимагає практики у розвитку словникового запасу, мовлення письма та ідентифікації слів. Використання соціальних мереж на заняттях під час викладання іноземної мови студентам, які не є її носіями, дасть змогу викладачам досягти мети створення змішаного освітнього середовища, в якому здобувачі освіти можуть розвивати свої мовні навички та компетенції. Соціальні мережі дозволять викладачеві взаємодіяти зі здобувачами як в аудиторії, так і за її межами. Таким чином, це дасть можливість надавати настанови навіть без фізичної присутності.

Підсумовуючи, автори зазначають, що використання соціальних мереж дозволяють здобувачам освіти, які вивчають нові мови, спілкуватися з викладачами у змішаному середовищі, чим підвищується швидкість вивчення мов та самі результати навчання. А завдяки відкритій взаємодії з іншими студентами та викладачами, можна покращити свою цифрову компетентність і розуміння концепцій швидше, ніж у традиційному класі.

В контексті наших наукових пошуків заслугоує на увагу проведене в 2022 році дослідження компанією «GlobalLogic» діяльності щодо найпопулярніших соціальних мереж в Україні за кількістю користувачів (рис. 1). Серед українців, які використовують соціальні мережі як джерело інформації, 66% обирають Telegram, 61% – YouTube, 58% – Facebook. Якщо ж говорити про розважальні соцмережі, то на першому місці YouTube. Там зареєстровано понад 28 мільйонів українських користувачів, в Instagram – понад 16,1 мільйон, у Facebook – 15,45 мільйонів. TikTok має більше ніж 10,55 мільйонів українських користувачів.

Проаналізувавши роботи науковців, значимо наступні переваги соціальних медіа у сфері освіти:

– Самостійне навчання: сайти, призначені для освітніх цілей, відомі як освітні сайти. Ці сайти мають унікальну характеристику самостійного навчання, коли зміст курсу може бути переглянутий

здобувачем освіти у будь-якому місці, в будь-який час і в зручний для нього/неї спосіб (Шутяк, 2021).

– Самопізнання: здобувачі освіти беруть участь у різноманітних дискусіях на форумах на різні теми. Це надає можливість взаємодіяти та вчитися один в одного без будь-яких географічних обмежень, таким чином сприяючи їхньому самопізнанню.

– Розвиток навичок: завдяки веденню блогів у соціальних мережах студенти можуть бути залучені до практичної роботи, яка може покращити їхні цифрові навички. В епоху комп'ютеризації використання соціальних мереж допомагає людині розвивати комп'ютерні та комунікаційні навички (Архипова, 2015).

– Швидке поширення інформації та вищий рівень залучення: соціальні мережі діють як більш швидкий засіб поширення інформації під час іспитів, семінарів чи конференцій.

– Посилення мотивації та зацікавленості до навчання. Соціальні мережі дозволяють створювати цікаві та інтерактивні завдання та вправи, які допомагають здобувачам зануритися в мовну атмосферу та краще засвоїти матеріал.

– Інклюзивне навчання: простота використання та доступність соціальних мереж створює інклюзивне освітнє середовище. «Здобувачі освіти з обмеженими можливостями отримують такий самий навчальний досвід у соціальних мережах, як і їхні однолітки без інвалідності» (Asuncion, 2012).

– Швидка система надання навчальної програми: інтеграція соціальних медіа в систему освіти допомагає процесу реалізації навчальної програми та розширює освітнє середовище (Liu, 2014).

– Географічна відстань більше не є перешкодою для отримання освітнього досвіду: з використанням соціальних мереж люди можуть брати участь у конференціях і семінарах у будь-якій

точці світу, сидячи в зручному для них місці і в зручний для них час.

Узагальнюючи вищезазначене, можна стверджувати, що соціальні мережі, враховуючи їхню інтерактивну структуру, можуть дозволити здобувачам освіти вільно взаємодіяти з іншими в умовах, наближених до природних. Здобувачі можуть на конкурентній основі опановувати нові мови, якщо вони занурені в середовище, де іноземна мова, яку вони вивчають є рідною, таким чином підвищуючи свою цифрову компетентність та мотивованість. Використання соціальних мереж у освітньому процесі – це актуальний тренд, який має потенціал для підвищення ефективності навчання та розвитку здобувачів.

Існують різні способи, якими таке занурення може відбуватися. Здобувачі освіти можуть отримувати інструкції з різних дисциплін, використовуючи як рідну мову, так і іноземну, яку вони прагнуть вивчити. Що стосується використання технологій, то для досягнення таких цілей можуть бути використані соціальні мережі, такі як Facebook, телеграм, вайбер чи інстаграм. Наприклад, здобувачі освіти можуть бути додані до груп у вайбер чи телеграм або до сторінки у Facebook, створені спеціально для вивчення нових мов. Таким чином, здобувачі будуть занурені в ситуації, де вони можуть використовувати свою рідну та іноземну мову для навчання. Використання цих технологій забезпечить більшу ефективність у процесі викладання та вивчення мови, а використання соціальних медіа дозволить здобувачам зануритися в середовище, де вони можуть вивчати іноземні мови без необхідності бути фізично присутніми.

Викладачами Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Національного університету біоресурсів і природокористування України були розроблені рекомендації та пропозиції щодо належного використання соціальних мереж в освіті у процесі викладання іноземної мови:

- Створіть групи або сторінки в соціальних мережах для здобувачів, де вони зможуть спілкуватися іноземною мовою, ділитися матеріалами та завданнями, ставити запитання та обговорювати навчальні теми.

- Оберіть соціальну мережу, яка найкраще відповідає вашим цілям навчання. Створіть привабливий та інформативний профіль.

- Інструменти соціальних мереж повинні регулюватися закладами освіти відповідно до віку здобувачів.

Рис. 1. Кількість користувачів соціальних мереж у 2022 році

- Викладачі повинні інформувати здобувачів про негативні аспекти соціальних мереж та про ризики академічної недоброчесності.

- Викладачі повинні бути повністю обізнані про те, як працюють сайти, мережі і які налаштування та функції доступні для використання в процесі викладання іноземної мови.

- Використовуйте соціальні мережі як доповнення до традиційного навчання, а не як його заміну, адже вони не можуть замінити традиційне навчання, але можуть бути ефективним доповненням до нього.

- В процесі рефлексії варто оцінювати ефективність використання соціальних мереж для того, щоб переконатися, що вони допомагають досягати навчальних цілей.

- Застосовуйте соціальні мережі для створення інтерактивних завдань та вправ. Цей спосіб може допомогти здобувачам освіти зануритися в мовну атмосферу та краще засвоїти матеріал.

- Організуйте онлайн-дискусії в соціальних мережах, в якій здобувач висловлюватиме свою думку та аргументуватиме її іноземною мовою.

- Співпрацюйте з носіями мови за допомогою соціальних мереж, організуйте віртуальні зустрічі або обмін повідомленнями, щоб здобувачі могли практикувати свої навички спілкування іноземною мовою.

- Використовуйте аудіо- та відеоматеріали: завантажуйте короткі відео- або аудіо- записи з розмовами на іноземній мові, щоб студенти могли слухати та вивчати мову в реальних ситуаціях.

- Створюйте завдання та вправи, які студенти повинні виконувати в соціальній мережі. Наприклад, створити пост, коментар або відео, використовуючи нові слова або граматичні структури.

У експериментальній частині дослідження автори провели опитування серед здобувачів Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Національного університету біоресурсів і природокористування України щодо ефективності використання соціальних мереж при викладанні іноземної мови для розвитку їх цифрової компетентності. Всього в опитуванні взяли участь 49 здобувачів освіти, віком 18–19 років.

Як свідчать результати опитування, 95,9% здобувачів освіти використовують соціальні мережі в процесі вивчення іноземної мови. Для визначення, які саме соціальні мережі є найбільш ефективними та мають попит в здобувачів, було проведене наступне опитування (рис. 3).

Як можна констатувати з результатів опитування, найбільш часто використовуємі соціальні мережі – Tit tok (57,1%), Facebook (44,9%), Instagram (36,7%) та Telegram (34,7%) (рис. 4).

На думку здобувачів освіти (95,8%) цифрова компетентність розвивається завдяки соціальним мережам, адже соціальні мережі можуть бути цінним джерелом інформації, використовуватись для обміну посиланнями на ресурси та отримання зворотного зв'язку.

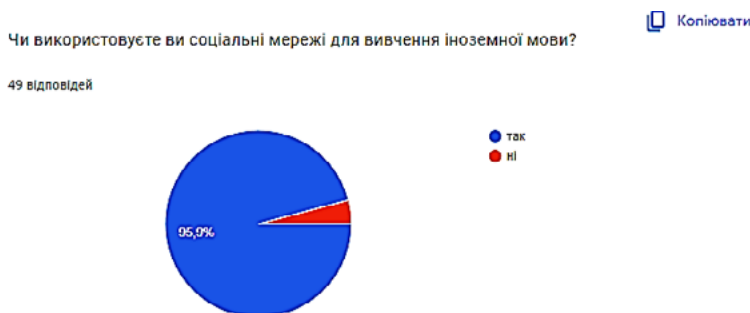

Рис. 2. Опитування здобувачів освіти

Рис. 3. Результати опитування здобувачів

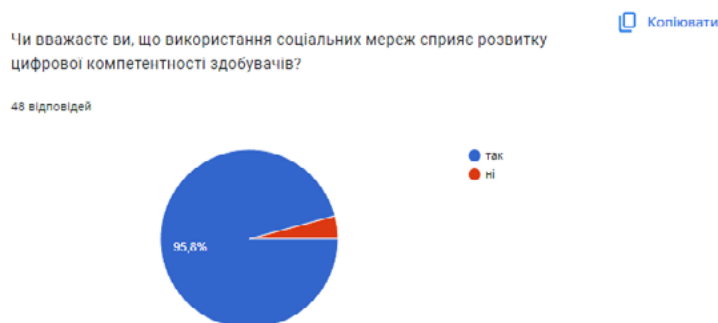

Рис. 4. Опитування здобувачів освіти

Висновки. Викладання мов – це складна справа, до якої потрібно підходити з творчим підходом, використовуючи новітні технології та цифрові інструменти. Використання соціальних мереж дозволить здобувачам освіти отримати доступ до контенту в будь-який час і з будь-якого місця, таким чином підвищуючи ефективність та

продуктивність навчання. Крім того, таке використання соціальних мереж дозволить викладачам запропонувати студентам сценарії, в яких вони зможуть використовувати іноземну мову у повсякденному спілкуванні з іншими людьми, зокрема, з однокурсниками, які прагнуть покращити рівень володіння іноземною мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Степаненко В. І. Використання потенціалу соціальних мереж у формуванні критичного мислення здобувачів вищої освіти. *Освіта та педагогічна наука*. 2022. №1 (179), С. 71–80.
2. Liu Y. Social media tools as a learning resource. *Journal of Educational Technology Development and Exchange*. 2014. 3(1), 101–114.
3. Asuncion J. V., Budd J., Fichten C. S., Nguyen M. N., Barile M., Amse, R. Social Media Use by Students with Disabilities. *Academic Exchange Quarterly*. 2012. 16(1). p. 30–35.
4. Шутяк Л. Соціальні мережі як середовище фейків: що треба знати про Facebook. 2021. URL: <https://explainer.ua/sotsialni-merezhi-yakseredovishhe-fejkiv-shho-treba-znati-profacebook/>. (дата звернення 01.11.23)
5. Олексюк Н. В., Леbedenko Л. В. Використання електронних соціальних мереж у соціально-педагогічній роботі зі школярами. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. Т. 48. № 4. С. 88–102.
6. Архипова Т. Л., Осипова Н. В., Львов М. С. Соціальні мережі як засіб організації навчального процесу. *Інформаційні технології в освіті*. 2015. Вип. 22. С. 7–18.
7. Івашнова С. Використання соціальних сервісів та соціальних мереж в освіті. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2012. № 2, 15–17.
8. Найпопулярніші соціальні мережі, якими користуються українці. 2022. URL: <https://ilikenews.com/news/naypopulyarnishi-sotsialni-merezhi-yakymy-korystuyutsya-ukrayintsi> (дата звернення 01.11.23)

REFERENCES

1. Stepanenko V. I. Vykorystannia potentsialu sotsialnykh merezh u formuvanni krytychnoho myslennia zdobuvachiv vyshchoi osvity. [Utilization of the potential of social networks in the formation of critical thinking of higher education students]. *Osvita ta pedahohichna nauka [Education and pedagogical science]*. 2022. № 1 (179). С. 71–80. [in Ukrainian]
2. Liu Y. Social media tools as a learning resource. *Journal of Educational Technology Development and Exchange*. 2014. 3(1), 101–114. [in English].
3. Asuncion J. V., Budd J., Fichten C. S., Nguyen M. N., Barile M., Amse, R. Social Media Use By Students With Disabilities. *Academic Exchange Quarterly*. 2012. 16(1). P. 30–35. [in English].
4. Shutiak L. Sotsialni merezhi yak seredovyshche feikiv: shcho treba znaty pro Facebook [Social networks as an environment of fakes: what you need to know about Facebook]. 2021. URL: <https://explainer.ua/sotsialni-merezhi-yakseredovishhe-fejkiv-shho-treba-znati-profacebook/>. (accessed 01.11.23) [in Ukrainian]
5. Oleksiuk N.V, Lebedenko L.V. Vykorystannia elektronnykh sotsialnykh merezh u sotsialno-pedahohichnii roboti zi shkoliaramy. [The use of electronic social networks in social and pedagogical work with schoolchildren]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia. [Information technologies and learning tools]*. 2015. Т. 48. № 4. С. 88–102. [in Ukrainian]
6. Arkhypova T. L., Osypova N. V., Lvov M. S. Sotsialni merezhi yak zasib orhanizatsii navchalnoho protsesu. [Social networks as a means of organizing the educational process]. *Informatsiini tekhnologii v osviti. [Information technologies in education]*. 2015. Issue 22. С. 7–18. [in Ukrainian]
7. Ivashnova S. Vykorystannia sotsialnykh servisiv ta sotsialnykh merezh v osviti. [The use of social services and social networks in education]. *Scientific notes of the N. Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky. [Gogol State University. Psychological and pedagogical sciences]*. 2012. № 2, 15–17. [in Ukrainian]
8. Naipopuliarnishi sotsialni merezhi, yakymy korystuiutsia ukraintsi [The most popular social networks used by Ukrainians]. 2022. URL: <https://ilikenews.com/news/naypopulyarnishi-sotsialni-merezhi-yakymy-korystuyutsya-ukrayintsi> (accessed 01.11.23) [in Ukrainian]